

2020-027

Archeologienota Dessel Kromstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

14-5-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Kromstraat te Dessel (provincie Antwerpen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Deze archeologienota is een aangepaste versie van de in akte genomen archeologienota met ID 8596. Omdat de begrenzing van het plangebied en invulling van de verkaveling, zoals opgenomen in die archeologienota, niet meer geldig is, dient er een nieuwe archeologienota opgesteld te worden. Deze nieuwe versie verschilt inhoudelijk niet van de in akte genomen archeologienota, ook het advies is hetzelfde.

Het plangebied, ca. 8871m² groot, heeft een onregelmatige vorm en is ten noorden van de Kromstraat gelegen. De uitweg naar de Kromstraat en de noord-zuid georiënteerde strook van het plangebied die hierop aansluit is in gebruik als landbouwgrond/moestuin. Deze strook sluit in het noorden aan op de Veldstraat, een smal zijwegje van de Meistraat; beide straten behoren niet tot het plangebied. Ten westen van de strook is op het plangebied een tuinzone met daarin enkele bomen aanwezig, ten oosten bevinden zich een bebost deel en een braakliggende zone met daarin twee gebouwtjes.

Het plangebied is te situeren in het gehucht Witgoor, ca. 1,4km ten oosten van de dorpskern van Dessel. Het gehucht gaat minstens terug tot de 17de eeuw. Op de Ferrariskaart van ca. 1777 zijn de Meistraat en Kromstraat duidelijk herkenbaar. Het plangebied is op dat moment onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Van noord naar zuid lopen doorheen het plangebied 2 verbindingswegen, waarvan de huidige Veldstraat (de westelijke as) een relict is. Op de Atlas der Buurtwegen en de Vandermaelenkaart worden deze verbindingen niet weergegeven, op de topografische kaart van 1872 en de latere topografische kaarten wel. Op deze topografische kaarten wordt net ten westen van het raakpunt van de westelijke verbindingas met de Kromstraat een gebouw weergegeven, mogelijk valt dit net binnen de grenzen van het plangebied. Het gebouw waarvan sprake is ook reeds zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen en de Vandermaelenkaart, maar is niet meer te zien op de luchtfoto's die vanaf 1971 beschikbaar zijn. De westelijke verbindingas, waarvan de Veldstraat dus een relict is, was ter hoogte van het plangebied niet meer dan een veldwegel/karrenspoor en verdwijnt begin 21ste eeuw uit het straatbeeld; de oostelijke verbindingas verdwijnt reeds vroeger. Het plangebied kent eind 20ste eeuw reeds zijn huidige uitzicht, op een 19de-eeuws gebouw net aan de Kromstraat na lijkt er sinds 1777 geen bebouwing op het terrein te zijn geweest. Het deed de laatste 240 jaar grotendeels dienst als landbouwgrond, waardoor 2 noord-zuid georiënteerde wegels liepen, en er zijn geen aanwijzingen dat er grootschalige bodemverstoringen hebben plaatsgevonden op het terrein.

Het terrein is gelegen op de westelijke flank van het Kempisch Plateau. Op siteniveau is een tamelijk vlak terrein te zien met maaiveldwaarden algemeen tussen ca. +27,30m à +27,50m TAW, met enkele uitschieters in het westen (+27,80m TAW) en in het zuiden (+27,10m TAW). Van een duidelijke

helling is echter geen sprake. De dichtstbijzijnde natuurlijke waterloop is de Kolkenneet, 325m ten noorden van het terrein. De bodemkaart duidt op deze locatie Zcm-bodems aan: een matig droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont.

In de omgeving van het plangebied zijn amper archeologische sites gekend en op heden vond er nog geen enkel gravend archeologisch onderzoek plaats. De gekende sites dateren uit de late bronstijd (ten noorden zijn op enkele locaties celtic fields gedetecteerd via luchtfotografie, deze interpretatie is echter betwifelbaar) en uit de nieuwe tijd (een schans op enige afstand ten zuiden). Het plangebied is niet gelegen op een gradiëntzone en bevindt zich eerder veraf van natuurlijke waterlopen. De kans dat er zich op deze locatie steentijd artefactensites zullen bevinden, wordt als laag ingeschat. Afgaande op de historische ontwikkeling van het terrein, nabij de kern van een oud gehucht van Dessel, op een terrein dat de laatste 240 jaar klaarblijkelijk geen grootschalige verstoringen heeft gekend, en rekening houdend met de schaarse archeologische gegevens uit de nabije omgeving, kan aan het plangebied wel een gemiddelde verwachting gegeven worden voor het aantreffen van sites met grondsporen uit diverse periodes.

Het plangebied wordt na het rooien van de bomen en het slopen van de gebouwtjes verkaveld in 16 bouwloten. Er wordt een nieuwe wegenis aangelegd die aansluit op de Kromstraat en naar het noorden en oosten door het plangebied loopt. Loten 6 tot en met 13 in dit oostelijke deel zijn te situeren ten zuiden van de wegenis, ten noorden wordt een groenzone met wadi aangelegd. Aan de zijde van de Kromstraat komen langs de nieuwe wegenis twee buffergrachten en een parkeerzone te liggen. Rond de huizen worden tuinen aangelegd en wordt ruimte voor een carport/garage voorzien. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het rooien van de bomen, het slopen van de gebouwtjes en het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, nutsleidingen en -voorzieningen, buffergrachten en wadi, funderingswerken, het optrekken van woningen, omgevingsaanleg en de aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een gemiddelde archeologische verwachting voor sites met grondsporen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch nog bijzonder weinig is gekend. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na het rooien van de bomen en het slopen van de gebouwtjes.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Antwerpen, Dessel, Kromstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 20352,30 en Y: 214553,43; X: 203575,85 en Y: 214668,14

Oppervlakte plangebied: ca. 8871m²

Kadastergegevens: Dessel, afdeling 1, sectie E, perceel 58K, 56C, 49B, 52A, 42C

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Plangebied aangeduid op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?

- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er restanten aanwezig van de veldwegen en het gebouw die op de historische kaarten worden weergegeven?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

Het verder vooronderzoek kan pas aanvatten na het rooien van de bomen en het slopen van de gebouwtjes. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat er bvb. geen stronken uitgetrokken of uitgefreesd worden of funderingen worden uitgegraven. Op die manier wordt vermeden dat er niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De stronken en funderingen kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Er worden 6 sleuven met een oost-west oriëntatie en 1 sleuf met een noord-zuid oriëntatie voorgesteld (zie figuur 2), afgestemd op de vorm van het plangebied. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

Er wordt 10%, oftewel ca. 887m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 222m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 1109m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan (blauw) geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.